

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czime alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr., $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árgedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

A debreczeni jogakadémia kiegészítése.

Tudvalévő dolog, hogy a mikor a debreczeni ev. ref. főiskola különböző tanszakainak továbbfejlesztése, többszörös sürgető felszólalás után, az egyházkerület által még 1891-ben és 1892-ben czélul tűzetett ki, a jogakadémiára nézve elsőrendű és halaszthatatlan teendőnek ismertetett el két új tanszék felállítása. Ez által tulajdonképen csak azt a fejlődési fokot érné el jogakadémiánk, a melyre még 1875-ben el kellett volna jutnia, a mint eljutottak ugyanakkor arra versenytársai, a kir. jogakadémiák, a melyek mindenikén azon időtől fogva 8 jogak. rendes tanszék van felállítva. Debreczen város nemes áldozatkészsége végre lehetővé tette jogakadémiánk ezen régóta érzett s mindig elviselhetlenebbé váló hiányának megszüntetését az által, hogy két jogi tanszék létesítésére 100,000 frtot ajánlott meg. Valóban nagy szerencse ez, mert különben jogakadémiánk ma a lét és nemlét kérdése előtt állana. Tanáraink elhalmozva a sok és sokféle tárgyak tömegével, ma már a létszám rohamos emelkedése folytán, valóban roskadoznak a teher alatt s mindig távolabb esnek attól a feladattól, hogy minél szakszerűbb, belterjesebb és tudományosabb tevékenységet fejthessenek ki. — Ma már nincs számbavehető jogakadémia, a hol 8 tanszék nem volna felállítva. Legközelebb a kecskeméti (szintén a város segélyével) és a sárospataki állították fel a 8 rendes tanszéket.

A debreczeni jogakadémia sem hagyható tovább e szánalmas s mondhatni, megalázó helyzetben. Erre az akadémiára ma az ország szeme néz, mert debreczeni egyetemről, egyetemi színvonalról beszélnek országszerte s keresik azt, hogy mennyiben vannak meg az erre szükséges előfeltételek Debreczenben. S valóban

nevetségesekké tesszük magunkat, ha kitűnik az, hogy egyetemet akarunk akkor, a midőn még az akadémiát sem vagyunk képesek a kívánalmaknak megfelelőleg berendezni. A debreczeni jogakadémia szem előtt van azért is, mert a legnépesebb az országban. A mult 1893/4. tanév első felében 178 hallgatójával meszsze kimagaslik az összes jogakadémiák felett, a mennyiben 3—4 jogakadémia együttes létszámát felülmulja. — Mindezekon kívül az országgyűlés képviselőháza előtt fekszik az a törvényjavaslat, a mely a kötelező doktorátus eltörléséről s új elméleti államvizsgák rendszeresítéséről szól, s a mely ez államvizsgák letehetésére csak azon jogakadémiáknál ad jogot, *a hol legalább 8 tanszék van felállítva*. Látnivaló tehát, hogy a két tanszék felállítása égető szükségét képez a debreczeni jogakadémiára nézve, ha csak erről a fejlődésre nagy mértékben képes felső tanintézetről lemondani nem akarunk. Ez az oka annak, hogy a tavaszi egyházkerületi gyűlés a jogakadémiai tanárkar előterjesztésére felkéretni határozta az áldozatkész adományozót, Debreczen város közönségét, hogy a két jogi tanszék létesítése czéljából megszavazott 100,000 frtot folyóvá tenni sziveskedjék.

Nem tudjuk, hogy az egyházkerület e határozata s illetőleg kérelme közöltetett-e a várossal; de ha még nem történt meg, kívánatos, hogy mielőbb közöltessék, minthogy az őszi egyhk. közgyűlésre már a mindenesetre várható kedvező eredményt bejelenteni s a tanszékek betöltése iránt a szükséges előkészítő intézkedéseket már akkor meg kellene tenni, ha csak virágzásnak induló jogakadémiánkat fejlődésében megakasztani nem akarjuk.

Nincs kétségünk az iránt, hogy Debreczen városa, a melynek a főiskola s abban különösen a jogakadémia egyik kiváló dicsőségét képezi,

a mint a két tanszék alapjának megajánlásával, úgy ez alap tényleges kirendelésével is sietni fog a jogakadémia iránt sokszor tanusított jóakarató érdeklődésének újabb jelét adni. — A kormány részéről pedig akadály nem fog felmerülni, minthogy itt nem egyetemalapításról, hanem a jogakadémia sürgőssé vált kiegészítéséről van szó.

B. L.

✠ TÁRCZA. ✠

A Zsidókhöz irt levél kritikai és bibliai theologiai szempontból.

(Folytatás.)

A *Fiu* fenségét, örök létét és isteni voltát megismerni — ez az első szükséges dolog. Erre a hittani igazságra vezérli el az olvasókat az író a 2—4. v.-ben, a hol is két visszavivő mondatban, két külön alanyra vonatkozással (ὁ θεός 2. v. és ὁ υἱός 3. 4. v.) feltárja a hit e nagy titkát. A *Fiu* nem mint valami bölcsészeti eszme, nem mint λόγος ἄσαρκος, hanem mint történeti személy jelenik meg a váltság történelmében, a kit Isten a mindenség, az egész világ birtokosává, urává, örökösévé tett — κληρονόμος πάντων (neutr.) — és a ki ezt az örökséget nem pusztán mennybemenetele után vette át, mint valami hűségi bért, hanem Isten szabad tetszéséből birta azt már öröktől fogva, mint *Fiu*. Azért teszi hozzá: „A ki által a világokat is *teremtette*.” A világok — αἰῶνες — alatt a héber עולם (absconditum, obsignatum) kifejezés jelentéséhez képest érteni kell, nem az idöket és korszakokat (mint Chrysostomus és a görög egyházi atyák), hanem az időben és térben létező valóságok összeségét, a melynek a fentartásában és igazgatásában Isten tervszerű céljai valósulnak meg. Hogyha már Krisztus Istennek örököse: akkor híveit bőségesen részelteti minden jóban s ha a mindenség előállása az ő munkája: akkor mindent megcselekedhetik mennyen és földön úgy egyesek, mint mindazok javára, a kik hozzá fordulnak szabadításért, kegyelemért. Övé a mindenhatóság, övé a döntő szó. Igen; ő olyan kibeszélhetetlen benső viszonyban van Istennel, mint a milyen viszonyban rajta kívül senki; de velünk emberekkel is oly közvetlen viszonyban van, mint a milyen van a testvérek és atyafiak között: valóságos igaz Isten és valóságos igaz ember. Ezt a titokzatos tényt utólérhetetlen tömörséggel érteti meg az író (3. v.), a midőn a Megváltó személye, műve, tiszte és állapota felmutatásával a hívők szívét, lelkét Krisztushoz vezérli, hogy benne lássák, szemléljék és tapasztalják mindnyájan az Atya jóságát, igazságát és szerelmét. Az Atyát ismerjük meg a *Fiu*ban, mert a *Fiu* az Isten dicsőségének visszfénye és lényének jelleme. Ἀπόγραφα mint a szó alakja (—μα) is mutatja, nem cselekvőleges (Bleek), hanem

szenvedőleges fogalmat fejez ki (Erasmus, Kálvin, Béza refulgentia, is in quo resplendet gloria ac majestas patris; így Gerhard, Calov, Lünemann s többen is), nevezetesen nem a napból kiáradó világosságot vagy fénykisugárzást (Hesych. ἡλίου φέγγος; Chrysost. és Theophylaktus φῶς ἐκ φωτός), hanem a naptól valamely tárgyra rálövelt és azon rajta maradvá világoló fényt, azaz visszfényt jelent, a mely szóval rámutat az író Krisztusnak isteni lényére, mintha mondaná más szavakkal: Krisztusban az Atya jóságának, hűségének, hatalmának, bölcsességének, igazságának teljessége sugárzik felénk; minden szava, minden tette, egész valója az Atya lényéről tanuskodik. És ő az Isten lényének jelleme, hypostasisának karaktere, imago expressa, substantialis, permanens (Gerhard). De hát micsoda az Isten lénye, hypostasisa? Felelet: az ő változhatatlansága, örökkévaló ugyanazonossága, létezésének maradandósága. Míg e múltó világban minden változásnak van alávetve: addig ő tegnap és ma és mindörökké ugyanaz, a ki régen vala, ő ugyanazon marad. Ilyen a *Fiu* is; tökéletesen ugyanazon lényegű az Atyával, — ὁμοούσιος — quicquid proprium habet Pater, in Christo expressum est (Kálvin). Hogy Krisztusban van felmutatva, tökéletesen hű vonásokkal, jellemzően szemléltető kifejezéssel Istennek én-je, ez azt teszi, miszerint Krisztus épen úgy változhatatlan, hű és tökéletes, mint az Atya; tehát benne remélhetünk, hitünknek teljes bizodalmaival hozzá ragaszkodhatunk, az általa közlött kijelentést, az Isten országáról szóló evangyéliomot igaznak, tökéletesnek tarthatjuk, mind ezt pedig azért, mert Krisztusban jelent meg az Isten igazsága e földön. E szerint Krisztus nem valami pusztá eszménység, a kinek istensége az ő földi megjelenésével végleg megszűnt volna, mint a hogy Sabellius (ptolemaisi presbyter a 3. század közepén) tanította; sem nem pusztán teremtett lény, a ki, mint ilyen, alárendeltségi viszonyban volna az Atyával, a hogy Arius alexandriai presbyter képzelte; hanem az a személyesen megjelent *örökös* ő, kinek hatalmába adatott minden e földön és a mennyekben (2. v.) és a kinek arczán világol felénk az Isten dicsősége; a ki egyenlő lényegű az Atyával (3. v.), szóval: az Atya dicsőségének (δόξα) és lényének (ὁπόστασις) legtelesebb kinyomata, jelleme, karaktere. A személyi különbség mindössze abban határozódik, hogy a *Fiu* az Atyától küldetett s mindent az Atyától nyert, de a miket az Atya cselekeszik, a *Fiu* is hasonlatosképen ugyanazokat cselekeszi (Ján. 5.). A másik ismertető jellemvonása Krisztusnak az, hogy mindeneket fentart és igazgat (φέρων τῶν) az ő hatalmának beszédével. Ezt fejezi ki a φέρων részesülői alak, melyet a görög atyák κωβερνάν-*nal* egyértelműnek tartanak. Kálvin: tueri, facere ut in suo statu maneant creaturae. Ez sem valami bölcselmi képzet, hanem *lény*, melyről Jézus itt e földön jártában, oly sok csodatételeivel bizonyosságot tett s melyről a világ léte hangosan beszél. „Nomen Filii Dei magnum et immensum est et totus ab eo sustentatur orbis“ (Hermae Pastoris lib. 3. Sim. 9, 14.).

Ezen két fő tulajdonsága, t. i. istensége és mindenhatósága által volt képes Krisztus a kiengesztelés nagy tényének véghezvitelére. Amennyiben ugyanis az Atyának kegyelme és hűsége Krisztusban világol s fénylik felénk, aztán az Atyának örök léte és igazsága ő benne jelenik meg mint jellem, s végül az ő mindenható szava dönt minden felett: annál fogva egyedül ő képes a bűn miatt halálra és kárhozatra jutott emberiséget megszabadítani, ő bírja az eget a föld iránt kiengesztelni s új világot teremteni, úlvén az Atyának jobbján. A 3. v. 2. felében kifejezett eme gondolat körül mozog az egész levél tartalma, mert a bűnből való megtisztítás a főpap tiszte, a mely tisztet Krisztus saját ártatlan vérével teljesítvén s ennek következtében a Felségnek jobbjára úlvén: világos, hogy többé sem semminemű áldozatra, sem semmiféle áldozó papságra nincs szükség, mert az ő áldozata tökéletes, örök érvényű áldozat. Az ő felmagasztaltatásának tényéhez fűződik még az a ható erő és így lényéhez tartozik még az a jelleg, melyről a 4. v.-ben van szó, a mely vers nyelvtanilag összefügg az előzővel, logikai szempontból tekintve pedig a most következő taglalás alaptételét veti felszínre, szónoki összehasonlítási modorban azt hangsúlyozván, miként Krisztus „annyival kiválóbb lett az angyaloknál, a mennyivel különb nevet öröklött azoknál“ (4. v.). Az angyalokat, mint a törvénykijelentésnél jelenlevő lényeket a zsidók, főleg a farizeusok megkülönböztetett tiszteletben részesítették, azoknak hatalmat, segítségre képes erőt tulajdonítottak olyan formán, mint a római katolikusok Máriának, az apostoloknak, meg a szenteknek, „angelos nimium extollendo Dei gloriam obscurabant“, Kálvin. Azért óva figyelmeztet a levél írója, hogy Krisztus azoknál hasonlíthatatlanul hatalmasabb fenségesebb lett, t. i. az ő felmagasztaltatása által és pedig annál felettebb, mert már az ő neve (de nem méltósága, Béza, Calov, Heinrichs), a melyben jelleme, lénye tökéletes kifejezést nyert, ez a név olyan kiváltságos tulajdona, melylyel Isten soha senkit fel nem ruházott. Ő *Fiu*, a ki ezt a nevet egyszer s mindenkorra, mint eleve létező logos, állandó tulajdona gyanánt nyerte — *κεκληρονόμηκεν* — az Atyától, a mely név őt épen azért illeti meg, mert ő *Fiu*, és így felette áll az angyaloknak, a kik teremtett lények, felette áll a törvénynek, a mely időszerinti, előkészítő intézkedés, felette áll az áldozatoknak, a melyek múltó értékűek.

Az Írásból vett bizonyítékokkal fordul immár olvasóhoz a levélíró, hogy igazolja azt, miként Krisztust már az ószövetségi kijelentés a legtökéletesebb, legfenségesebb Idvezítő és közbenjáró gyanánt tekintette. Ha tekintélyre való hivatkozásra lehet szó, ugyan kell é erősebb tanubizonyosság, mint épen az az ószövetségi írás, melyből magok a zsidók és így a zsidókból lett hívő olvasók is az ő előbbi állapotukban, messiási váradalmaikat merítették s melynek alapján az eljövendő égi királyt magok elé varázsolták. Itt van mindjárt az első bizonyágtétel, melyet az író az indokolás kezdetén

(5. v.) élénk kérdés alakjában idéz eképen: „Az angyalok melyikének mondá valaha, t. i. Isten, hogy „Fiam vagy te, én ma szültelek téged?“ *Fiam vagy te*, a zsoltár-író szellemében (Zsolt. 2, 7), mint az én lelki országomnak királya, az én örök helyettesem, a kinek ezen tulajdonát nem bitorolhatja szentségtörés nélkül egy földi bűnös halandó sem, mert szeretetem és védő oltalmam benned terjed ki az egész világra. *Ma* — *σήμερον* — t. i. nem az Idvezítő emberré levésének idején (Chrysostom, Theodoret., Oekum., Kuinoel), sem nem pusztán a halálból való feltámasztáskor (Ambrosius, Hilarius, Kálvin, Hengstenb.), hanem az örökkévalóságban, már a világ teremtése előtt (Orig., Athan., Gerhard, Lünemann) szültelek, tettelek az idvesség felkent fejedelmévé. És ismét kinek mondá valaha az Atya az angyalok közül, hogy „Én leszek neki Atyja és ő lesz nekem Fiam?“ (2 Sám. 7, 14.). Ezt a LXX-hez és az eredeti szöveghez híven, idézett mondatot az író a Messiásra vonatkoztatja, a mennyiben Dávid fiában Salamonban Krisztus előképét szemléli, mint a ki a Dávid fiának és az ő házának ígért örök királyság ura és a kinek feltámasztásában amaz ígéret örök érvényűleg beteljesedett. Fontos kiegészítése e nyilatkozatnak az a határozott jellegű bizonyíték, mely szerint Isten az angyalokat az ő Elsőszülöttének imáadására hívja fel (6. v.) a midőn 5. Móz. 32, 43-ból a LXX szövege alapján idézi az eredetiből hiányzó ezen tételrész: „És imádják őt Istennek minden angyalai“. Miután Mózesnek eme fenséges énekében, a szóban forgó dicsőítés a Messiást illeti meg, a levélíró is úgy tünteti őt fel szemünk előtt, mint a kit Isten bevezet (*εσαγγάγη* az emberré levés idején Chrysostom., Kálvin, Bleek) e világba, megkivánván minden teremtett valóságtól azt, hogy úgy imádják a Messiást, mint őt, a Jehovát. Hogy az író Krisztust itt változatosság okáért Elsőszülöttnek — *πρωτότοκος* — nevezi, a mi nem egyjelentésű ezzel *μονογενής* (Oekum.): ez azt jelenti, hogy Krisztus — miként azt Pál apostol is tanítja (Kol. 1, 18) — az ő emberi természetére nézve Elsőszülött, ama protevangélium szerint (Gen. 3, 15), melyben Isten a bűnbe esett első emberpárnak szabáditót ígért.

Az Írásból kölcsönzött bizonyító érveket folytatva, szónoki modorban a közvetlenül előző érvelés utolsó tételéből indul ki és szemlélteti azt a benső viszonyt, melyben Krisztus van az Atyával (7—12. v.). Az angyalokra vonatkozólag (*πρός*) így szól Isten az Írásban (Zsolt. 104, 4): „A ki teszi az ő angyalait szelekké (nem *szellemekké* Erasmus, Luther, Bengel) és az ő szolgálait tűznek lángjává“ (Cod. Vatican. *πῶρ φλέγον-τ* olvas, az alexand. cod. *πῶρος φλόγα-τ*). Azaz, a minden-ség ura, az ő hatalmas voltának kinyilatkoztatása alkalmával angyalainak kíséretében jelenik meg s ezek az ő angyalai, most mint ellenállhatatlan vihar, majd mint nyilsebességgel szárnyakon tovaröpülő szelek, vagy mint villámként világító vakító tűz működnek, mint a természet elemei, megvalósítva Istennek parancsait. Ez a képzet

gyökeret vert az ő zsidó angelológiában, s a targumista szerint is „facit nuntios suos veloces, sicut ventum, ministros suos fortes, sicut ignem flammantem.“

Mily óriási különbség van azonban az angyalok és a Fiu között; amazok változók, mulandók, de a Fiu Ur! Sőt örök király, a ki kegyelemmel és igazsággal bírja és vezérli népeit (8. v.). Ezt igazolja a 45. Zsolt. 7. 8. versének vallástétele, a melyet már a régi rabbi írásmagyarázók (Aben Esra, Kimchi) messiási értelemben fogtak fel. Az Előhinnak megfelelő ő Θεός-t az író a LXX nyomán felhívoág idézi: „A te trónod óh Isten, örökkön örökké való“, azaz, a hol Krisztus uralkodik, ott minden úgy történik, a hogy az Atya akarja és az ő birodalmának pálczája, egyenességnek, azaz igazságnak pálczája, — ῥάβδος εὐθύτητας — melyet a feléje közelgő és segítségért hozzá folyamodó elé nyujt jósága és kegyelme zálogául. Az igazságnak győzedelemre segélésében és a hamisságnak lerombolásában mindenha bebizonyította isteni voltát (9. v.), ezen oknál fogva (eam ob causam és nem eum ad finem, Augustin., Schöttgen) kente fel őt, azaz koronázta meg Isten menyeyi örök dicsőséggel minden társai felett. Μέτοχοι nem az angyalokra (Bleek, Olshausen, Lünemann), sem nem általában az emberkre (Chrysost., Bengel), vagy a keresztyénekre (Theodoret, Kálvin), hanem Krisztusnak prófétái, főpapi és királyi előképekre vonatkozik, a kinknél a Fiu annál dicsőbb és fenségesebb, mivel ő mint közvetlenül Istentől felkent próféta, főpap és király, egyedül képes a lelki ország tagjait megtartani és idvességre vezérelni (Heidelb. káté 31. kérd.).

A Fiuinak örök létét igazolja a 102. Zsoltárból (26—28. v.) a LXX nyomán idézett magasztaló nyilatkozat is, a melyet tesz a nyomorult bűnös, a ki midőn külső, belső megpróbáltatások sulya alatt összeroskadva kesereg: csüggedező szívét azzal vigasztalja, hogy a menny és föld teremtője örökkön örökké élő Jehova (10—12. v.) Ez a megnyugtató sejtelem kelti fel benne a messiási reményt, a melynek megvalósításában Jehováját tiszteli és féli. A levélíró is erre az igazságra vezérli gondolatainkat, midőn Krisztust a legfőbb és legvigasztalóbb névvel, mintegy az istenség legtulajdonabb jelzőjével szólítja meg: „Te óh Uram! Te óh Jehova!“ Ez a név: κύριε, Uram! kifejezi Jézus kilétének legteljesebb fogalmát, jelzi az ő benne, mint Fiuban összpontosuló tökéletesség csúcspontját, nevezetesen azt, hogy az Atya az ő Fiát Jehovának nyilvánítja. Nyomatékosan tette hozzá az író a LXX-től eltérőleg legelől ὁ; viszont Κύριος ἰσχυρῶς felel meg; κατ' ἀρχῆς = ἐν ἀρχῇ, a héberben: לפנים. A 12. versben. ὁ ὁ πῶς εἶ találó kifejezése az ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς-nak.

A Fiuisten világeremtői hatalma s ezzel együtt az ő világ megváltói tiszte mindezen tanubizonyosságok szerint örök igazság és tény lévén, önként következik, hogy ő mindennemű időváltozások és életviszonyok közepett változhatatlan, biztos menedékünk és erős oltalmunk.

Ἀλλήλεις helyett a LXX irályi változatosság kedvéért írhatott ἑλίεις-t, a mely utóbbi olvasást Ν (εἰλίεις) ABD'KL etc. nyomán mi is elfogadunk. ἑλίεις, — ἴππο, — ξω = összegöngyöliteni.

Végezetre Krisztus egykori tökéletes győzedelmének bizonyosságáról győzi meg az író az olvasókat (13. v.), midőn a 110. Zsoltárból kölcsönzött idézettel azt igazolja, hogy már Dávid a Messiásban Jehováját, Urát ismerte fel és tisztelte. A héber felfogás szerint a legkiválóbb kitüntetés jele az, ha valakit a király az ő jobbjára felül ültet. Amaz örök király, a mennybéli felséges Isten eme legkitüntetőbb bizodalomra, tisztességre és dicsőségre méltatta az ő Fiát, midőn így szólott hozzá: Ülj az én jobbjom felül! Ezzel egyszersmind ki van fejezve a Fiu uraságának végső célja is, t. i. az ő tökéletes diadala minden ellenség felett. Nem azt jelenti ez, hogy Krisztus világhódítói harcra kél az ellenszegülők sötét táborával, hanem azt feltételezi, hogy Isten mindazokat, a kik az ő Krisztusának nem engedelmességek, bilincsekbe verve fogja a Messiás lábai elé odahajtani, hogy ismerjék el, miként ő az egyedüli feltétlen Ur mennyen és földön. Nyilvánvaló tehát, hogy, ezzel a nagyhatalmú úrral szemközt, magoknak az angyaloknak helyzete is alárendelt, a mennyiben ők egyetemben, még a legkiválósságosabbaknak vélt főfő angyalok is, csak szolgáló lelkek, — λειτουργικὰ πνεύματα — a kik kötelességszerűleg engedelmeskedni tartoznak annak, a ki a trónon ül. Szolgálatuk azoknak érdekében történik, a kik Isten országában az idvesség részesei kívánnak lenni, — μέλλοντες κληρονομεῖν — a kiknek Isten ezt az üdvjót e'leve elkészítette s bizonyosan meg is adja. ἀποπελάττωμενα (partic. praes.) az Uról e világba történt kiküldetés állandóságát jelzi.

(2. rész.) A tanbeli előterjesztés folyamát, az eddigi mély gondolatoknak előterjesztése után, rövid intelem közbeszövésével szakítja meg az író. Mert az a célja, hogy az egyedüli Idvezítő és Közbenjáró emez isteni méltóságának meggondolása által indítatva érezzék magokat a hívők arra, miként az ő általa e földre aláhozott és hirdetett evangyéliomi tudományt szívökre vegyék, elfogadják, s hitben engedelmeskedjenek. Azért kell nekünk — úgymond — annál inkább ügyelnünk, szívünk, lelkünk teljes odaadásával figyelmünket ráányoznunk — προσέχειν — a hallottakra — τοῖς ἀκουσθεῖσι — azaz az evangyéliomra, hogy el ne sodortassunk, el ne vesszünk a Fiu által hirdetett idvességet (Chrysostom.: μήπ. παρ. τουτέστι μή ἀπολώμεθα, μή ἐκπέσωμεν (1. v.). Mert (óvó érvelés a minori ad majus) ha már a mózesi törvény kérlelhetetlenül megtorolta az ellenszegülést (2. v.), mennyivel inkább átok sujtja azokat, a kik az evangyéliom által felajánlott idvességet könnyelműen becsmértlik, vagy épen megvetik. Hiszen erről az idvességről oly megbizhatóan és isteni eredetéhez méltó módon szólott idáig az Ur és az ő apostolai, hogy annak birhatásáért mindent el kellene hagynunk. Ime, míg az ő szövetségi ígéretet csak „szolgáló lelkek“ közvetítették, addig az idvességről maga a Fiu beszélt, a kinek ezen tanítása óta, folytonosan igazolja a Szentlélek, hogy az evangyé-

liomban ígért üdv teljesen bizonyos (3. 4. v.). Ennek a fontosságát világítja meg az író, midőn azt mondja, hogy erről maga az Ur kezdett szólni — ἡμεῖς ἀρχὴν λαβούσα stb. — aztán szólottak róla s hirdették azok, kik az Urat közvetlenül ismerték és hallgatták, t. i. az ő tanítványai és apostolai. Miután már Pál apostol ismételtén hangsúlyozza s vallja, hogy ő nem emberektől és emberek által, hanem közvetlenül Krisztustól nyerte az evangéliomot és az apostoli megbízatást (Gal. 1, 1. 11. 12.): ebből világos, hogy ő nem írhatott ilyenképen. Nagyon indokoltnak látszik az a körülmény, hogy a levél olvasói között a gyülekezet, mindjárt az evangéliomi időszak éveiben megalakult, de a levélíró ez alkalommal a saját korabeli, tehát már a második emberöltőhöz tartozó nemzedéket tartja szem előtt, a kikhez tartozónak tekinti önnön magát is ezzel: εἰς ἡμᾶς, usque ad nos, a mi napjainkig. Az evangéliomi idvességnek ezen a réven, nevezetesen az apostol-tanítványok által történt megerősítése, illetőleg a βεβαιούσθαι teljes bizonyossága felől, teljes hitelességű kezességet nyújt Istennek biznyságtétele (4. v. alany θεός), mely szerint Isten az üdv hirdetőinek beszédét jelek — σημεῖα — azaz természeti úton előre nem sejthető és így természet feletti tényben nyilvánuló kijelentés által, továbbá csudák, — τέρατα — azaz bámulatot keltő, szembetűnő és így a természeti törvényekből ki nem magyarázható cselekedetek útján, valamint a Szentlélek közölgatése által (πν. ἄγ. gen. obj.), az emberekben munkált rendkívüli erők (δυνάμεις) nyilvánulásával igazolta, az ő akaratára szerint. (θέλησις mint θέλημα alexandriai alak).

A hitelvi fontosságú tárgyaláshoz visszatérve az 5. v.-tól a rész végéig ismét az ő szövetségi Írásból felújított mondásokkal bizonyítgatja az író Krisztusnak az angyalok felett való főségét, de egyszersmind az ő keresztalálának szükséges voltát is. Az akkori zsidó theologia az angyalokat nemcsak a törvénykijelentés közvetítői, hanem a világkormányzás részes társai gyanánt is tekintvén, ezen téves felfogással ellentétben az író hangsúlyozza, hogy a szentírásban ilyesmiről sehol sincs szó, sőt ellenkezőleg a jövő világot, — τὴν εἰκουμένην τ. μέλλονσαν — azaz a már megjelent és a jövőben tökéletességre jutó messiási országot (mely nem ὁ μέλλον βίος Theodoret., sem nem ὁ ἐσόμενος κόσμος Oecumen.), a melyről most épen szó van, Krisztusnak hatalma alá adta az Atya, a mint ezt határozott biznyságra való hivatkozással is indokolja (6–8. v.), midőn idézi a 8. Zsoltár 5–7. versének eme tételét: „Micsoda az ember, hogy megemlékezel ő róla“! Az író a zsoltár magasztaló nyilatkozatát nyilván Krisztusra vonatkoztatja, s az Embernekfiában Krisztust szemléli, a kinek rövid ideig történt megaláztatásában (ő szöve.: קָרַן LXX ἐλαττώω) és az arra bekövetkezett felmagasztaltatásában és a mindenség felett való uralkodásában (8. v.), az ő messiási küldetésének két fő tényét tünteti fel. Ha már Krisztusnak mindeneket alárendelt az Atya és semmit sem hagyott alávetetlenül (nec coelestia videtur excepisse

nec terrestria. Primas., Estius.): akkor bizonyára az angyalok felett is Ő az Ur. Ám még most, midőn mi e porsátorban lakozunk, nem látjuk az ő országának tökéletes diadalát, csakis a részleges előjeleket, a fő körvonalakat szemléljük, de majd ez is valósággá lesz, ha Krisztus az ő lelki országát tökéletességre vezérendi. Ehez a gondolathoz fűződik a következő érvelés (9. v.), hogy nevezetesen Krisztus dicsőséggel és tisztességgel megkoronáztatott. Noha mint Embernekfia a halál elszenvedése végett megaláztatott, de épen azért, mert az Atya akarata iránt való hű engedelmisségével betöltötte hivatását: látjuk, lelkileg észleljük, a halála s feltámadása után történt tényekből, Lelkének kiöltetéséből és evangéliomának csodás hatásából kétségtelenül tudjuk, hogy őt, az üdv élő fejedelmét, az Atya megdicsőítette! És így az Ur örök dicsősége az ő muló halálának — πάθημα τοῦ θανάτου — mennyei jutalma; mert meg kellett hálnia, hogy (ὅπως χάριτι κ. τ. λ. függ ἡλαττωμένον-tól) halála minden egyes bűnös halandónak (παντός masculinum) javára, idvességére váljék az Isten kegyelme által, a mely kegyelem a Megváltó halála által szerzett örök javaknak — kizárólagos kútforrása.

γέσθαι θανάτου a rabbinusi מיתה עמוvalaknak megfelelőleg, érzékeltetőleg fejezi ki a halál fájdalomnak elszenvedését és így nyomósabb jelzés, mint a szokásos ἀποθνήσκειν. A χάριτι θεοῦ tétel helyett Origenes, Theodoretus, Hieronymus és többen χάρις θεοῦ-t olvastak, sőt ez utóbbi variánsal találkozunk a pesitó némely kéziratában is, p. o. a heidelbergi syr codexben: „ipse enim excepto deo per beneficentiam suam pro quovis homine gustavit mortem.“ Hasonlóképen ezt olvassa a 8. századból eredő arab petropolitana: „quare χάρις θεοῦ, qui cum sibi fecerat templum, gustavit mortem pro omnibus hominibus.“ Különösen pártjára keltek ennek az olvasásnak a Nestorianusok (l. Oecum. és Theophyl.), a későbbi írásmagyarázók közül pedig Camerarius Joachim († 1574), Bengel († 1752), Schmid Christ. Frigyes († 1778) és még néhányan. De ez, sem a tekintélyes régi kéziratokban nem található, sem belső indokkal nem támogatható, miért is egészen mellőzve, χάριτι θεοῦ-t olvasunk helyette. (Folyt. köv.)

T A N Ü G Y.

Tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk gymnasiumainak felügyelele.

(Folyt. és vége.)

Nem kevésbé megfigyelésre méltó ugyanazon §. 2. pontjának azon intézkedése, hogy az egyetemes konvent megbízott szakértői által bármikor meglátogathatja és vizsgálathatja a tanintézeteket, hogy tudomást szerezzen azokban az oktatás menetéről, a tanintézet vezetéséről, igazgatásáról, egész szellemi és anyagi állapotáról. Tehát bármikor meglátogathatja, megvizsgálathatja. De hát e jog miért csak lehetőség és nem kötelesség? hiszen konventünk ebbeli jogát soha és senki kétségbe nem vonta. Szerintem jól felfogott érdekünk parancsolta kötelességünk ez. Az állam természetes joga és tiszte szerint hivatalos közege által rendszeresen gyakorolja ellenőrzését és nem mint pusztán szemlélő, hanem ha kell, mint rendelkező. Az állam közegének ellenőrzése természete szerint nem állhat, nem is áll ellentétben a mi megbízott szakértőnk ellenőrzésével, sőt

szépen kiegészíti egyik a másikat. A tankerületi főigazgató vizsgálja tanintézetünket az általános nemzeti köznevelődés szempontjából, és ha ez a szempont kielégíti követelését: mással nem törődik. Ámde nekünk az általános nemzeti köznevelődés mellett még igen fontos felekezeti érdekeink is fűződnek iskoláinkhoz; azokat csak önmagunk szolgálhatjuk igazán. Ma, a tanintézetek lázas versenyében a mi, rendszerint szegénységgel küzdő tanintézeteink a gazdag államfentartotta iskolákkal szemben nemcsak anyagi, hanem összes erkölcsi erőnk megfeszítésével állhatják meg a versenyt; támogatnunk kell őket a küzdelemben minden rendelkezésünkre álló erővel, szakadatlanul. Mert, ha nem tévedek, nekem úgy látszik, hogy annak a konventi szakértőnek vizsgálására ott és akkor kerülne a sor, ha valahol a baj már elhatalmazott, a betegség talán teljes erejében kitört. Későn lenne; elejét kell vennünk a lehető betegségnek idejekorán.

A saját gondos ellenőrzésünk mellett szerintem még egy igen fontos ok beszél. Felekezetünk középiskolái ugyanis a rohamosan fokozódó iskolai szükségletek folytán, szegénységük következtében egymásután nyújtják ki kérő kezeiket az állam segélye után és ma-holnap édes-kevés lesz az oly ev. reform. gymnasiumok száma, a melyek saját erejükkel fognak lépni a nehéz verseny sorompójába. Nem mondom, nem szeretem hinni, hogy az állam, nyújtott segélye fejében, merőben letörli iskoláinkról felekezeti egyediségüket, hogy kivetkőzteti irányukból és jellegükéből; de igen természetes, hogy a segély díjául erősebben belenyul autonómiánkba. És a jövőt ki tudná megmondani? Ha tehát a nélkül, hogy az általános nemzeti köznevelődés általa csorbát szenvedne, van és lesz, már pedig van és lesz fontos felekezeti érdekünk iskoláinkban: mindez érdekeknek, erős meggyőződéseim szerint, a saját gondos felügyeletünk és ellenőrzésünk teheti a leghatározottabb és üdvösebb szolgálattal.

Ide vonatkozólag még csak egyet. A zsinati törvények, — a tanári létszám minimumát az országos törvény szabályozza, — megállapítják a tanárok fizetését, a köteles órák számát; de ugyancsak e törvény 498. §-a, noha egyfelől kimondja, hogy a törvény intézkedései azonnal és rögtön hatályba lépnek, másfelől mégis felhagyja az egyházkerületeknek azt a jogot, hogy a hol és a mennyiben fontos érdekek kockáztatása nélkül a tanintézeteket fentartó testületek anyagi körülményei nem engedik meg a törvények teljes életbeléptetését: ott újabb segélyforrások megnyíltáig, — az erő kifejtését ugyan ott is fokozatosan szorgalmazva, — 3, legfőleg 6 évi határidőn belül haladékot adhassanak; azonban ezt a haladékot is, az egyházkerület indokolt fölterjesztésére, az egyetemes konvent meghosszabbíthatja.

Tagadhatatlan, hogy szegények vagyunk és a szegénységnek sok előjoga van; de az ily haladék-féle engedélyek megadása könnyen kétélű fegyver; igazi jóakarát élhet vele jól, a hanyagságnak jó köpenyeg. Különben a haladékkal aligha nyerünk valamit. Ne legyen csak meg a törvényes számú és törvényesen minősített tanárunk: a közoktatási kormány nem nézi az egyházkerület adta haladékot; jön a figyelmeztetés, követi a megintés, végül megvonja a tanintézet nyilvánossági jogát. Ne adjunk csak türelmet fizetést: elvesztjük legjobb tanerőinket, beáll a tanárvándorlás, kénytelenek leszünk beérni kezdő, kiforratlan tanerőkkel és még szerencséseknak érezzük magunkat, ha egyik-másik tanintézetünk ilyet is kaphat. A jó irányú, ifjú erőnek tért nyújtunk, hogy nálunk magát begyakorolja, kiké-

pezze; de aztán erejét és buzgalmát másutt értékesítse. Alig lehet tanintézetre egy-egy nagyobb boldogtalanság, mintha a tanárookra nézve átmeneti állomásul szolgál.

Részemről valamint másutt, a tanügy mezején sem ösmerek egyetemes gyógyszert; tehát a felügyeletet sem tekintem olyannak, a mely mindent pótol; de hogy a szakértő és erélyes felügyelet sokat, nagyon sokat pótol: erős meggyőződéseim. Legyen azért felügyelet, de ne névleges, hanem tényleges; ne papíron figuráló, hanem élő valóság. A lelkiösmeretes tanári testületet az ily felügyelet csak megnyugtathatja, az ellenkezőt nem árt kissé megzaklatni. Azért én melegen üdvözlöm egyházkerületünket, a miért a többi testvérkerületnek irányadó és buzdító például szolgálva, középiskolái részére a felügyelői intézményt létesítette; mert azt hiszem, hogy a felügyelet dolgát így vagy úgy, nekik is előbb-utóbb rendezniök kell. Mi pedig, ha az állás emberét megkaptuk: gazdagon kamatozó költségét ne sajnáljuk.

Itt volna helyén az intézményt létesítő *szabályrendelettel* is tüzetesen foglalkoznom. Elmondhatnám például, hogy az 1-ső §. d) pontjának azon intézkedése, a mely a tanári pályázatok hirdetésénél annak szövegét is ellenőrzés végett a felügyelőhöz rendeli betérjesztetni, éppen autonóm iskolánál, alig igazolható centralisatio, de ösmert lassúságunk mellett, könnyen káros késedelemre is vezethet. Főlemlíthetném, hogy ugyanezen §. h) pontjának azon intézkedése, hogy a felügyelő által a tanárokról vezetett minősítvényi lajstromot az igazgatókkal *havonként* alá kell iratni, — sok szükségtelen irkálásra vezethet. Megjegyezhetném, hogy a *szabályrendelet* azon rendelkezése, a mely a felügyelő tanács költségeit a tanulókra veti ki, — szememben nem méltányos. A felügyelet végre is nem annyira a tanulók, mint inkább felekezetünk és egyházkerületünk egyetemes érdekében áll. Régi rendi országgyűlésünk fonákja jut itt eszembe; ott is a nemesség saját jogai védelmében tanácskozott, de a nemesség az országgyűlés költségeit fizettette a jobbágysággal. Szerintem a felügyelet költségeit hordozza az érdekelt egyházkerület annál inkább, mert az egyházakra vetett költség jó részét úgy is azon nagy népességű egyházak viselnék, a melyek gymnasiumot tartanak. A tanulók tandíja némely helyütt, — így például H.-M.-Vásárhelyen mindent összevéve 30—34—46 forintra is felug! — igen magas; nem okszerű azt még a felügyelet költségeivel is emelni.

Mellőzöm tehát a *szabályrendelet* tüzetesebb részletezését, részint azért, mert azt egyházkerületünk közgyűlése tavasszal végleg elfogadván, megbolygatni aligha volna lehetséges; részint azért, mert végre is a *szabályrendeletnek* életet a foganatosító van hivatva adni: ezt válaszsza meg egyházkerületünk teljes körületekintéssel. Szabad legyen ide vonatkozólag néhány szót tennem önzetlenül, elfogulatlan tiszta ügyszeretettől.

A felügyelői állás nem lehet a pihenés, a nyugalom párnája, sőt nagy felelősséggel járó tiszt. A ki rávállalkozik, legyen mindennek előtt a középiskolai tanügy minden ágában alaposan jártas. Nem elég az egyoldalú tudományos ismeret, bár a gymnasiumi tantárgyakban meglehetősen tájékozottsággal kell bírnia; hanem a középiskolai élet gyakorlati mezején is jól otthonosnak kell lennie, hogy ne követeljen szükségtelent, de ne engedjen viszont a lényegesben. Legyen eszmékben gazdag, gondolkodó, tervező és teremtő lélek, a ki biztosan irányoz, utat mutat; éles szemű, a ki tisztán lássa meg a jót és helyest, felismerje a hiányt és hézagot; de óvakodjék a merev formaságtól, a bürokratismustól a lényeg rovására. Rokon-, vagy ellenszenv ne vezesse sem az egyének,

sem az intézmények iránt. Legyen maga fáradhatatlanul kitartó, hogy példájával másokat is munkára szorgoljon. Szeresse szíve szerint ne csak a középiskolai tanügyet, hanem szeresse egyházát, annak múltját, lelkesedjék jövőjéért, annak tanügyéért és közművelődéséért. Így siker és áldás kíséri munkálkodását.

Futó Mihály.

Elnöki megnyitó beszéd.

a „Gönczy egyesület“ 1894. évi aug. 22-én tartott közgyűlésén.

Tisztelt Közgyűlés!

A tárgyakra egész sokasága tolong előttem, alkalmas témául ajánlkozva, hogy e gyűlési megnyitóban szóvá tegyem. Valóban a mostani idő épen tanügyi tekintetben, mozgalmak és események kora, úgy általában hazánkban, mint különösebben egyesületünk góczpontján, Debreczenben. Mint mikor hullám hullámot kerget áradáskor, mozgalmak és események torlódnak össze szeméink előtt, s az egyiket alig figyeltük meg, már a másik ragadja magához érdeklődésünket.

A „Gönczy egyesület“ legközelebb tartott közgyűlése óta rendezte a törvényhozás a tanítók fizetését, megállapítván a törvényes minimumot a felekezeti iskolákra nézve is kötelezőleg, s életbe léptetni rendelve a korpótlékokat, melyekre, mint szintén a 400 frtos fizetés emelés tekintében, a felekezeti tanítók részére is nemcsak megígérte az állami hozzájárulást, illetőleg segélyt, hanem annak igénybevétele módját és mértékét is meghatározta. Egy lépést tett tehát előre; de valljuk meg, kissé bátortalan lépést. Mert ha törvényhozás, irodalom, általában a szellemi areopág minden számba vehető faktora elismeri és hirdeti, hogy a kulturának egészséges irányú fejlődése, a nemzet fiainak s ennél fogva magának a nemzetnek észben, jellemben gyarapodása, hazafiságban emelkedése, a tehetségek kifejtése, a kínálkozó jó alkalmak ügyes és okos felhasználása, tehát a *nemzet és állam boldogulása* jó részben a neveléstől s épen a nép millióira kiterjedő népneveléstől függ: bizony a 300 frtos jutalom nem valami lélekemelő hatással lehet a nagy fontosságú feladat teljesítőire. De bármiképp gondolkozunk is a törvényhozás e munkájáról általában, vagy p. u. különösebben a minimum gyanánt megállapított összeg csekélységéről: annyi tény, hogy a törvényhozás mindkét házában jóleső rokonszenv, méltányos elismerés nyilvánult a tanítóság iránt, mi kezességül szolgál nemcsak arra, a mi különben nyíltan is kifejezésre talált, hogy *nem az akaraton, de a tehetségen múlik egyelőre* a tanítók jobb anyagi ellátás iránt méltányos és jogosult igényének kielégítése; hanem kezességet nyújt másfelől arra is, hogy a törvényhozás jelen nagy fontosságú intézkedése csak kezdet, a tovább haladásnak, az emelkedésnek csak első lépcsője. En legalább így fogom fel a helyzetet.

A mily nagy fontosságú s messze időkre kiterjedő, kiható erejű intézkedés volt a korpótlékok felvétele a közoktatási kormány s megállapítása a törvényhozás részéről, ép oly fontos a tanítók által a népoktatási törvény revisiója céljából megindított, s hova tovább, mind nagyobb-nagyobb körre kiterjedő mozgalom hullámverése. Anyag és szellem, mint annyi más téren, ime itt is szépen kiegészítik, segítik és emelik egymást. A megélhetés nehéz gondjaitól, habár elenyésző kis részben szabadult tanítóság, a népnevelés emelésének ügyére

irányozza odaadó figyelmét, buzgón keresve az eszközöket és módokat, melyek ezen ügy sikerét biztosíthatják: nagy és szent cél szolgál, nem pusztán kötelességből, hanem hivatásszerű, ügybuzgó lelkesedéssel. Egy új ezredéves nemzeti élet, nagyság és dicsőség, tudás és akarat kél nemes versenyre.

Tisztelt Közgyűlés! Lehet-e szebb, időszerűbb, alkalmasabb tárgy, mint vázolni a feladatot, mely a jövő ezredéves élet alapvető munkájában a magyar tanítóságra vár? S én mégis csak érintem a szép tárgyat, bővebb fejtegetéséről ez alkalommal lemondok. De lemondok a napjainkban épen Debreczenben sűrűn váltakozva előjövő tanügyi események, mint az országos tanítói árvaház létesítése, az országos tanszerkiállítás, s annak kapcsában összejött gyűlések, tanácskozások és megbeszélések, azokon felmerült eszmék, a tanítók részére nyitott kézügyesítő tanfolyam stb. taglalásáról is. Lemondok nemcsak azért, mert hiszen egyelőre még csak a megfigyelés és tanulmányozás stádiumában vannak, a hallottak és látottak felett egyideig még bizonyos elmélkedés, a felmerült elvek, nézetek leszűrődése, a felzavart, talán zaklatott elmék megpihenése s az újság, viszontlátás és barátkozástól felhevült vér lehiggadása szükséges ahoz, hogy realis alapokon nyugvó ítéletet alkothassunk magunknak; hanem abból a célból, hogy a közfigyelmet jelen gyűlésünk főtárgyáról másra ne tereljem.

Tisztelt Közgyűlés! Egyesületünk múlt évi közgyűlésének határozatából, mostani összjövételünk a tisztelet, hála, kegyelet és elismerés koszorúját óhajtja feltenni 5, hosszú és eredményes működés közben megfáradt, érdemes munkatársunk halántékára.* Ünnepet ültünk ma; egyszerű, lélekemelő, fenséges ünnepet. Másfelé irányozni tehát a figyelmet megbocsáthatalan tevédesnek, helyrehozhatatlan hibának, sőt bűnnek tartanám. Mert avagy ki méltányolhatná jobban, ki ismerhetné igazabban ama megfáradt munkatársaink kitarását, képességét, buzgalmát, odaadó ügyszeretetét, nehéz küzdelmeit mint épen mi, egyenként, és a „Gönczy egyesület“-ben együttvéve? Ki fonhat tehát méltóbban számukra koszorút az elismerés virágaiból? Avagy a szülők és tanítványok, az iskolafentartók és hatóságok hálája, elismerése, sőt kitüntetése feleslegessé teszi-e a mi ünneplésünket? Egyáltalában nem. Sőt ama hálát, elismerést és kitüntetést e mi mai ünneplésünk egészíti ki, s teszi tejjé.

Hogy ily teljes eredményű legyen ünneplésünk, óhajtása mindnyájunknak s célom nekem is. Epenezért gondosan elkerülve minden más tárgyat, melynél talán nézeteltérések, véleménykülönbségek állhatnak köztünk elő, csak azt teszem most szóvá, a mi bennünket egyesít, mire nézve nincsen eltérés, nincs különbség közöttünk. Ez pedig a hajdumegyei tankerület 5 nyugalmazott tanítója iránti tisztelet, hála, kegyelet és elismerés. Ezek ünnepet fogjuk ma megülni, melyben való részvételre tisztelettel kérem és felhívom a közgyűlést.

Szívesen üdvözölve e gyűlésen megjelent t. tagtársakat s felkérve titkár urat a tanácskozási tárgysorozatra vonatkozó javaslatunk felolvasására: a „Gönczy egyesület“ harmadik közgyűlését ezennel megnyitom.

Kovács Lajos.

* Az 5 nyugalmazott tanító: Szabó József, Domokos Lajos, Tóth Lajos debreczeni, Bodnár Lajos nádudvari, Bagi László kabai, mindnyájan ev. ref. tanítók.

Iskolai értesítők.

9. Ertesítő, a reformátusok *debreczeni* főiskolájában a *tanítóképezdéről* és az elemi iskoláról az 1893/4. iskolai évben. Szerkesztette M. Joó István, a tanítóképezde igazgatója és a főiskolai elemi iskolák felügyelője. Az értesítő első szakasza a tanítóképezde 1893/94. évi történetéről nyújt világos és hű képet. Megemlékezik ezután néhai dr. Török Józsefnek, a tanítóképezdeben előadásokat tartott akadémiai tanár és kollegiumi orvosnak érdemeiről; tájékoztat a képezde belső szervezetéről s beszámol az egyes osztályokban végzett tananyagáról. A tanítóképezde mind a 4 osztályában az 1893/94-ki tanévben a létszám volt az év elején 106, az év végén pedig 88. Vallásra nézve mindnyájan ev. reformátusok voltak; nemzetiségre nézve mind magyar. Előmenetel: kitűnő osztályzatot kapott az I—IV. osztálybeli tanulók közül 6, jelest 23, elegendőt 37, elégtelent 22 képezdész. A tanulók önképzőkörre, ének- és zenekara elismerésre méltóan működött. Alapítványok jótéteményeiben többen részesültek. Függelékül közölve van a kollégiumban levő elemi iskolákról szóló értesítő.

10. *A hód-mező-vásárhelyi ev. ref. főgymnasium* 1893—94. tanévi értesítője az igazgatóság által közrebocsátva megjelent, melyet Futó Mihály igazgató tanárnak tartalmas beszéde nyit meg, melyet ő Jókai Mór írói munkásságának felszázados jubileuma alkalmából 1894. január 6. olvasott föl szép számú közönség jelenlétében. Az intézet mult tanévi történetéből kiemeljük, hogy az államsegély ügye szinte befejezettnek vehető, a mennyiben a V. K. M. megbizottjával, dr. Klamarik János miniszteri tanácsossal az előzetes szerződés megkötését s ennek értelmében építkezésre — négy évre felosztva — 65,000 frtot, évi rendes segélyül pedig 13,000 forintot nyerne az intézet, s így aztán a 170 éves főgymnasium fennállása s szilárd alapon nyugvó gyarapodása bizonyos remélhető. A tanulók erkölcsi viseletéről megnyugtatóan nyilatkozik az igazgató. Működött 14 tanár s 4 hitoktató. A tantervben kifogásoljuk, — mint már tavaly is tettük — hogy az V. és VI. osztály nem külön-külön nyere órákat a ref. vallástánból, hanem — miért miért nem — együtt, a két osztály egyszerre, hetenként 2 órán át részeseül vallásos oktatásban, mi mindenesetre az illető növendékek hátrányára történik. A tanév végén 302 rendes és 4 magántanuló tett az intézetben vizsgát, ezek közül vallásra nézve ev. ref. vallású volt 130, ág. ev. 9, róm. kath. 93, gör. kath. 4, gör. keleti 16, izraelita 53; anyanyelvre nézve volt: magyar 268, német 17, román 6, szerb 10, más nyelvű 1. A szóbeli érettségi vizsgára bocsátott 32 tanuló közül — írásbeli vizsgán senki sem bukván — jelesül érett 1, jól 5, egyszerűen 14, két órára visszavetett 8, egy évre visszavetett 2, mint ismétlő végleg elutasított 2.

11. *A békési hat osztályú ev. ref. gymnasium* mult tanévi értesítőjének megjelenését előző számunkban már jeleztük. Folytatólag még a következőket jegyezzük meg: A gymnasium életében legfőbb esemény gyanánt kiemelhető az, hogy az államsegély által leendő kiegészítés ügye folyamatban van. A tanítás az egész tanév folyamán zavartalanul folyt; a tanulók egészségi állapota kielégítő volt s az erkölcsi magaviselet tekintetében sem emelhető komolyabb kifogás. Van a gymnasiumban 7 tanár s 4 hitoktató. A mi az iskolai tantervet illeti, itt is kifogásoljuk azt, hogy egy ilyen, az egyház által fentartott középiskolában, hol különben rendes vallástanító van, miért kellett épen a vallástanítás tekintetében két osztályt, a III. és IV. osztályt összefogni s a két

osztálynak adni hetenként. Így is egyéb tárgyakhoz mérten a vallástanítás legkevesebb óraszámával szerepel. A tanév végén volt a gymnasiumnak 117 tanulója; ezek közül ev. ref. vallású 53, ág. evang. 4, róm. kath. 29, görög keleti 10, izraelita 21; anyanyelvre nézve: magyar 103, német 5, oláh 9. Az összes 117 tanuló közül minden tárgyból legalább kielégítő osztályzatot 95 nyert, 22 pedig egy vagy több tárgyból elégtelen; ezek közül 8 javító vizsgát tehet, 14 pedig ismételni kénytelen.

IRODALOM.

Megjelent s beküldött munkák:

Kossuth Lajos emlékezete. Emlékbeszéd, írta és előadta a debreczeni ev. ref. főiskola imatermében 1894. május hó 5-én tartott iskolai emlék-ünnepen *Dóczi Imre*, főgymnasiumi tanár. Ára 20 kr. (A tiszta jövedelem a debreczeni ev. ref. főiskolában létrehozott „Kossuth Lajos alapítvány”-hoz csatoltatik.) — E minden ízében kiváló emlékbeszédet, a nemes célra való tekintetből is, melegen ajánljuk a legszélesebb körű elterjesztés végett, iskoláink tantestületeinek figyelmébe.

Wehner Gyula József székes fővárosi elemi és ipariskolai igazgató három füzetben 200 iskolai éneket bocsátott közre elméleti útmutatással népiskolák használatára. Az első füzet, az I. és II. osztály számára az 1—54. számú s teljesen az illető gyermekek korához és felfogási képességéhez mért dalokat és dallamokat tartalmazza. Ára 50 fillér. A második füzet az 55—130. számig terjedő és ép úgy vallási, mint hazafias és kedélyvidámító darabokat foglalja magában, a III. és IV. osztályú növendékek számára. Ára 70 fillér. Végre a III. füzet az V. és VI. osztályos gyermekeknek szánt 131—200. számig terjedő énekeket tartalmazza. A jó ízlésű és szakértő szerkesztő sikeresen válogatta össze a kiválóbb és népszerűbb zeneműszerzők és dalműírók remekait, a mit főleg a III. füzetben gyönyörködve látunk. A magyar nemzeti szellemre méltó tekintettel van mindenütt s teljesen megérdemelte a vallás- és közoktatási miniszterium engedélyezési kedvezményét, az elemi és felső népiskolák használatára. E dallamkönyvhöz külön három füzet is jelent meg, melyek mindenképpen függelékül alkalmi üdvözlések vannak közölve. A három füzet együtt 90 fillér. Kapható a szerkesztőnél (Budapest, IV. ker., gr. Károlyi-utca 8. sz.) Felhívjuk e dallamkönyvre és a hozzátartozó szöveggyűjteményre az érdekelt körök figyelmét.

Bibliai vallástán. Irta Kovácsy Sándor gymnasiumi tanár. Harmadik javított kiadás. Kiadja a sárospataki „irodalmi kör” a főiskola költségén. Ára kötve 80 kr. Mint approbált és közhasználatban levő tankönyv nem szorul ajánlatra. Arra nézve azonban követésre méltó példa gyanánt szolgál, hogy a bibliai történetek gymnasiumi tananyagát nem lehet ám, de nem is szabad 3—4 éves könyvecskébe összezsúfolni, mint a hogy ezt a tiszántúli középisk. felügyelőtanács tankönyv-pályázatában olvastuk, hanem szentelni kell arra tért is, áldozni kell költséget is, mint teszi a sárospataki irodalmi kör, a mely a szoban forgó tankönyvet 135 oldal terjedelemmel, finom papírra nyomtatva, teljesen ízléses alakban bocsátotta közre. Kapható a mű Trocsányi Bertalan könyvkereskedésében Sárospatakon.

Evangeliumi és epistolai perikopák. Források után összeállította: *Ladányi*. Kiadta Nagy Lajos, dabronyi evang. s.-lelkész. Ára 25 kr. A luteri egyházban érvényes egyházi esztendőre való textusokat kiszemelve,

ezekhez idő-, alkalom- és szövegszerű felosztásokat s vázlatokat csatol. Előszót a „Prot. Pap“ szerkesztősége írt hozzá. Forrásokul használta Schultze, Nitzsch és Gerok műveit s pár német homiletikai szakfolyóiratot.

Az 1848—49-iki magyar Szabadságharcz története című illusztrált vállalatból most jelent meg a 18-dik füzet, melyben Gracza György a Württemberg- és a Nádorhuszárok hazaszökését mondja el, egészen új adatok alapján. Megragadóan szép epizódja ez a szabadságharcznak. A Württemberg-huszárok Fiáth Pompejus vezetése alatt Galicziából jöttek haza úttalan úton ezer veszély közt. A Nádor huszárezred csehországi állomáshelyéről kilenczszor tört utat, hogy a hazának segélyére legyen. A vesszőzés, tizedelés mind nem használt, újabb és újabb kísérleteket tettek a hazatérésre. S Gracza az érdekes munka ezt a részét is könnyen, vonzóan írta meg, úgy hogy a legnagyobb élvezettel olvassák. A füzet képei közt ismét több olyan van, a mely eddigelé még sehol sem jelent meg. A képek a következők: Schweidel József honvédtábornok (egykorú rajz). Eszék város pénz-utalványa 1849-ben. Kmetty György honvédtábornok (eredetije az orsz. ereklyemuzeumban). Hauslab Ferencz osztrák altábornagy. Pöltenberg Ernő honvédtábornok (egykorú festmény után). A „Charivári“-ból (Andrássy Manó gróf rajzaiból). Aradi fogoly faragványa (eredetije az 1848/49-iki orsz. ereklye-muzeumban). Gróf Zichy Jenő elfogatása (eredetije az 1848—49-diki orsz. ereklye-muzeumban). Kossuth a táborban (egykorú festmény után). A szabadságharcz nevezetesebb szereplői a honvédség köréből.

KÜLÖNFÉLEK.

— A debreczeni országos tanszerkiállítás aug. 18-án fényes és nagyszámú helybeli és vidéki közönség jelenlétében, nagy ünnepekkel kapcsolatban megnyitott a kereskedelmi akadémia díszes csarnokában. Eötvös K. Lajos tanfelügyelő emelkedett s magas beszéddel üdvözölte a kiállítás védnökének, Csáky Albin grófnak képviselőjét: Degenfeld József gróf főispánt és a báró Eötvös Loránd közoktatási miniszter helyetteseként megjelent Klamarik János min. tanácsost, mire gróf Degenfeld tömör, mintaszerű, alkalmi beszéddel a kiállítást megnyitottnak jelenté ki s Klamarik min. tanácsos hosszabb válaszban főleg a szemléltető oktatás nagy előnyeit hangsúlyozta. Innen a két dignitás, több előkelő férfiú kíséretében az ős kollegiumba vonult, melynek bejáratánál dr. Öreg János akad. igazgató, a díszteremben pedig a tisztos ős Kiss Áron püspök úr, történelmi vonatkozásokban gazdag, hosszabb beszéddel fogadta őket s azután elindultak a kiállítás részletes megszemlélésére. A kiállítás igen változatos és sokoldalú; a kiállítók száma felülmúlja az 500-at. A legkülönbözőbb szakokat képviselő iskolák, nagy könyvkereskedő, tanszerkészítő czégek, a tanügy körébe vágó eszközöket készítő iparosok jelentek meg az ország minden részéből s külföldről is, hogy bemutassák tanszereiket. Tömvé kiállított tárgyakkal a kereskedelmi akadémia minden zuga, a kollegium egész nyugati szárnya, a gazdasági intézet több terme. Fölszerelve és nyitva a főiskola minden gyűjteménye. A kiállított tanszerek s azokkal parallel az illető iskolai munkálatok s elemi iskolák; csoportokra oszlanak: a) kisdédóvodák s ezekkel kapcsolatos tanműhelyek s szaktanfolyamok, kézügyességi s házi-

ipariskolák, emberbaráti tan- és nevelő-intézetek; c) nőnevelés és női munkatanítás, nő-ipartanfolyamok és nő-ipariskolák, kisdédóvónő-képző-intézetek s szaktanfolyamok; d) szakiskolák: kisdédóvó-képző-intézetek, elemi iskolai tanítóképző-intézetek, polgári iskolai tanítóképző-intézetek s szaktanfolyamok, gazdasági szakoktatás, alsófokú s középkereskedelmi tanfolyamok, ipariskolák; e) középiskolák; f) testi nevelés; g) bel- és külföldi tanszergyárosok, iparosok, kiadók s kereskedők kiállítása; h) rajz- és zeneszerek kiállítása. A kitüntetések, melyeket a jury ad, a következők: 1. A közoktatásügyi minisztérium által a kiállítási igazgató-elnökség rendelkezésére átbocsátott 50 érem. 2. Emlék-oklevél, mely minden kiállítónak meg fog küldetni. 3. Nagy dísz-oklevél, 10 drb, melyre, mint legmagasabb kitüntetésre, azon legkiválóbb kiállítók tarthatnak igényt, a kik tanszereikkel, vagy ezekkel kapcsolatosan kiállított munkálataikkal országos érdemeket szereztek. 4. Arany oklevél 25 drb. 5. Ezüst oklevél 40 drb. 6. Bronz oklevél 50 drb. Arany, ezüst és bronz oklevelek odaítélésénél, melyekkel esetleg együtt járhat az állami éremmel való kitüntetés is, a jury az abszolút értékű, a kiváló s a jó tanszerek s munkálatokat jutalmazza. Az egyidejűleg tartott kongressusok alkalmából is temérdek nép látogatta a kiállítást, melynek erkölcsi sikere már az első pár nap után biztosított mondható. A berekesztő ünnepély szept. 2-án lesz a kollegiumi díszteremben, a hol Csiky Lajos igazgató elnök tart alkalmi zárbeszédet.

— A Mária Dorothea egyesület f. hó 19-én a városháza nagy tanácstermében tartotta meg választmányi ülését, számos érdeklődő úrnő és ügybarát részvételével, Turánszky Irén úrnő elnöklete alatt. György Aladár ismertette minden szempontból tájékoztatólag az egyesület célját, mely nem más, mint a nőnevelés fátalmait közepett elerőtlenedett, munka és keresetképtelen mivel nők nyomorának enyhítése: egyuttal feltárta azt az áldásos eredményt is, melyet e nemes téren az egyesület alig tíz évi működése által elért. A meleg emberbaráti szeretettől sugallt előadás hatása alatt szívből kívánjuk, vajha ezt a humanitarius intézményt, városunk áldozatkész közönsége is, mennél nagyobb jóindulattal és lelkesültséggel felkarolná és gyámolítaná. Méltán megérdemli.

— A magyarországi árva- és szeretetházak, siketnéma neveléssel foglalkozó tanférfiak országos kongressusának, a millennium alkalmából leendő megtartása tárgyában Eötvös K. Lajos tanfelügyelő értekezletre hívta meg f. hó 19-re az illető intézetek igazgatóit s az érdeklődő ügybarátokat, kik is ez eszme keresztülvitele érdekében egy előkészítő bizottságot küldöttek ki, tervjavaslat szövegezésére végett. Ugyanezen értekezleten kimondották, hogy a debreczeni országos tanítói árva-ház zárkó letételi ünnepélyét — miután az épületek már fedél alá kerülnek — még a tanszerkiállítás ideje alatt megejtik.

— A kereskedelmi tanárok országos kongressusa f. hó 19 és 20 napján tanácskozott városunkban Verédy Károly budapesti tanfelügyelő elnöklete mellett, negyvenkét tanár jelenlétében, a kereskedelmi tanárok országos egyesületének megalakítása, a kereskedelmi iskolák szervezése és a kereskedelmi szaktanárok képzése felett. Az első pontra nézve kimondották, hogy egyesületté alakulnak s letárgyalván az alapszabály tervezetét, megválasztották a tisztikart. A második pontra vonatkozólag azt határozták, hogy feliratot intézzenek a közoktatási miniszterhez önálló szakfelügyelet létesítése céljából s kérik, hogy a tantervet s utasításokat, a szervezeti

javaslatot az országos egyesülethez mindig küldje le a miniszter véleményezés végett. Végül a szaktanári képzés ügyében, szintén felírnak a miniszterhez, kérvén, miszerint 1. a keresk. iskolában csakis az taníthasson, a kinek középiskolai oklevele van. 2. a jogi tárgyak előadója dr. juris legyen. A könyvviteltan tanára érettségi bizonyítványon kívül két évi egyetemi szak tanulmány és két évi gyakorlati működést mutasson fel. 3. A jogtanár kivételével minden tanár gyakorlati szakvizsgát tartozzék tenni. 4. A kormány gondoskodjék a szaktárgyaknak az egyetemen való előadásáról. 5. A keresk. iskolai tanárok a vizsgát az orsz. középiskolai tanárvizsgáló bizottság előtt tegyék. A nagyfontosságú tárgyakhoz és a résztvevő testületi tagokhoz mindenben méltó komolysággal, szakértelemmel és sikerrel folytatott tanácskozás végeztével, a kongressus Eötvös miniszterhez üdvözlő táviratot küldött.

— **A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregylet** f. évi közgyűlése augusztus hó 24. napján, az előzőknél sokkal nagyobb érdeklődés mellett nyílt meg. Az egyleti tagok a tanácskozás előtt a nagytemplomban gyülekeztek össze, a hó! a rendes istenitiszteleten résztvevő gyülekezeti tagokkal együttesen könyörgtek az áldás és kegyelem Urához támogatásért, erőért, sikeres előmenetelért. Ez alkalomból dr. Erdős József a következő imádságot mondotta: „Szent Istenünk, mennyei Atyánk! Rólad zeng nyelvünk dicséretet s Előtted borulunk le mély alázattal a ma reánk virradott napnak reggelén, midőn ismét elindulni készülünk rendeltetésünk pályáján, az általad kijelölt cél felé. — Hozzád járulunk mindenható Urunk, mert Te vagy a világ bölcs alkotója és hűséges gondviselője, a ki végére mehetetlen tanácsod szerint kimérted az égi testek útait s minden reggel megnyitván kezedet, bétöltesz minden lelkes lényt jóvaloddal. — Hozzád járulunk mindenható Urunk, mert Te vagy a mi teremtő édes Atyánk, a ki fáradhatatlan gondoskodással még fejünk hajszálait is számon tartod, menyével inkább megcselekeszel és meg is adsz bizonyára mindent, a mi lelkünk javára és idvességére szükséges. — Hozzád járulunk mindenható Urunk, mert Te vagy a láthatóknak és láthatatlanoknak, az életnek és a halálnak, az időnek és az örökkévalóságnak változhatatlan fejedelme, kinek dicsősége és kibeszélhetetlen tökéletessége megmarad mindenha! — Micsoda óh Uram, az ember, hogy megemlékezel ő róla, avagy az embernek fia, hogy kegyelmeddel környülveszed őt!? Olyanok vagyunk mi mindnyájan, mint az árnyék és minden mi cselekedeteink tisztátalanok, bűnösök szentségedhez képest. Mi csak jövevények és vándorok, maiak és tegnapiak vagyunk s azt sem tudjuk, mit hoz a holnap reánk. — Áldott legyen azért nagy neved, hogy testi-lelki életünk felett szüntelenül őrkdöl; dicséret, dicsőség Neked, hogy nemcsak a természetben hozod fel éltető napodat, hanem az erkölcsi világban és a lelki országban is állandóan tündökölteted az igazság és kegyelem fénylő szövetségét; hála, magasztalás Neked, hogy szent Fiadban halhatatlanságot, enyészhetetlen boldogságot ajándékoztál a föld népeinek. — Ezen, Te megszámlálhatatlan áldásaidért s szent Lelkednek ujjászülő, fentartó és vezérlő erejéért emeljük fel szavunkat most is trónod számolya előtt és esedezve kérünk: teremts mi bennünk tiszta, engedelmes szívet s erős, állhatatos lelket, a mely legboldogítóbb örömét ígédnek hallgatásában, nevednek félelmében, s Krisztus nyomdokainak hű követésében keresse és találja fel. — E végből örök bölcseségednek világosságával Te magad járj előttünk szüntelen, hogy a világ, bűn és testiség

sötét útait kerülve, a szentség és tökéletesbülés egyenes ösvényén járjunk; hivatásunkat s céljainkat tisztán lássuk és megismerjük; józanon gondolkozzunk, éberek legyünk; egyedül Benned higyjunk és reméljünk, Hozzád méltóan s hozzánk illendően éljünk s egykoron örök dicsőséged osztályosai lehessünk. — Isten, jó Atyánk! ki mind halálíg hiven küzdő választottaidnak az élet koronáját ígérted s kinek-kinek sáfarkodásáról ama napon számot kérsz: óh töltsd ki szent Lelkednek oktató, tanácsoló, bátorító és minden jóra segélő kegyelmét közelebből reánk is, kik mint az értelmi, erkölcsi és lelki czélok diadaláért küzdő, hivatott bajnokok, im itt e helyen egybeseregeltünk, hogy munkánk megkezdése előtt, atyai támogatásodért s áldásaidért, egy szívvel lélekkel, s fiúi benső bizodalommal könyörgjünk. Nálad nélkül Atyánk semmit, Veled és Általad mindent megcselekedhetünk, a mi a gondjainkra bízott nemzedékek természeti, erkölcsi és szellemi életét s fejlődését virágzásra és gyümölcsözésre segíti; viszont a mi fáradságos munkánkban nem reánk, nem reánk, de egyedül szent nevedre szálljon minden dicséret és magasztalás; mert Tőled az élet, az erő, az áldás és minden tökéletes ajándék; Lelked ihlete munkál bennünk vigasztalást, megnyugtatást, hitet; ígéreted nyújt verejtékeink középet biztatást, kitartást és reményt; evangéliomodból ismerjük meg tisztán az igazságot, mely szabadokká tesz mindnyájunkat. — Vezérelj hát nyomról-nyomra, többről-többré, kegyelemről-kegyelemre minket, a hit és tudomány, a jó erkölcs és józan míveltség hivatalos és elszánt munkásait, evangéliomi szent egyházad vetyeményes kertjének gondozóit, őrállóit, hogy míg egyfelől, tisztünkhöz képest, a Te kicsinyjeidet testi-lelki épségben, jellemtisztaságban, szellemi tökéletesbülésben, az igazság, szabadság és eszményiség örök czélja felé, ernyedetlen buzgósággal kalauzoljuk: ugyanakkor másfelől zúgolódás nélkül, vidámsággal s földhöz nyugzó gondoktól menten sáfarkodjunk, felebarátaink, hazánk, egyházunk, tanügyünk s az emberiség közjávára és szent nevednek dicsőségére. — Lelkednek erejével s szent Fiad evangéliomának világosságával ébreszszed, éleszszed és gyujtsd lángra a mi buzgóságunkat, hogy küzdve bízva, türve kitartva, egyen-egyen és mindnyájan fussunk ama pályabérért, melyet a Krisztus Jézusban való mennyei hívásod nyújt. Cselekedjed, hogy sem most, sem soha ne akarjunk s ne tegyünk egyebet, mint a mi szent, igaz és jó, mint a mit Te akarsz s Te tészesz általunk örök igazság, örök szeretet! Ez a Te akaratod és bölcs czéled érvényesüljön Atyánk most is, a mi sokféle ágazatú nevelési, oktatási, vallási, erkölcsi s általában közjóra czélzó tanácskozásainkban s intézkedéseinkben. Boldogítsad jó szándékainkat; áldd meg előmenetellel munkáinkat; szenteld meg igyekezetünknek kezdetét és végét, bájövetelünknek s kimenetelünknek minden perczenetét. — Gondviselő oltalmaddal őrkdölj az evangéliom szegeletkövén fundált romolhatatlan anyaszentegyházad és ennek féltve őrzött szülőttje — az iskolák — fölött! Önnönmagad légy a vezér áldott úr Jézus Krisztus, választott híveid élén, s ne engedjed, hogy erőszak, vakhit, halál és pokol diadalmaskodjék, drága véren szerzett örökségeden, sőt inkább vezesd győzedelmre Benned bízó s zászlód alatt vívódva vitézkedő népedet! Add, hogy a tudomány égi fénye, a jó erkölcs tiszta lángja s a hit örök világa, soha el ne homályosuljon, sőt fokozódó mérvben tündököljön mi közöttünk! — Áldd meg Uram a mi magyar nemzetünket keresztényi erős hittel, szilárd reménységgel, boldog jövővel véghe-tetlen időkig! Áldd meg a királyt is a Te képedet nagy

irgalmadból; légy fényes napja, bölcsesége és paizsa! Hazánk földén az igazság és békeesség, a könyörület és hála, a közjólet és vidámság egymást ölelve járjanak közöttünk szüntelen s Lelkessel és igéddel ne távozzál közülünk, ne hagyj magunkra soha! -- És most megújulva, megáldva és megszentelve távozzunk szent színed elől, mert hisszük, tudjuk, hogy szent Fiad érdeméért meghallgatod s bételjesíted könyörgésünket Mi Atyánk! ki a mennyekben vagy stb.

A gyűlést — melyen mintegy százan vettek részt — *Géresi Kálmán* elnök időszerű, eszmedús és remek előadású beszéddel nyitotta meg, mely után Elek Lajos *jegyzői jelentése* s az 1892/3. és 93/4. évi számadásokról szóló előterjesztés olvastatott fel. Köztetszéssel fogadták Barkász Károly h.-m.-v.-helyi tanár *tanügyi szemléjét*, mely az Évkönyvben ki fog nyomtatni. A közgyűlés Dicsőfi József lelkész és egyleti tag indítványára kimondja, hogy kérvényt intéz az egyházkerülethez, a legközelebb már felállítani szándékolt egyházi *tanügyi főigazgatói hivatal* szervezésének elhalasztása végett mindaddig, míg e tárgyban az egyesület illetékes véleménye meg nem hallgattatik, annál inkább, mert ez állás ügyét az egyh. ker. tanügyi bizottság sem tárgyalta még. Az *országos tanáregylet* ügye napirendről levétetett, ellenben az országos *ref. tanáregylet* alakítása céljából előzetes intézkedéssel a központi bizottság megbízott. Délután nyug- és gyámintézeti gyűlés volt. 25-én d. e. *Dóczi Imre* főgymn. igazgató olvasta fel görögországi útjának rendkívül tanulságos és érdekes leírását, míg délután a *ref. vallástanárok* értekezlete tanácskozik a kitűzött kérdésekről, mely tanácskozás Lapunk zártakor még folyik, miért is úgy erről, mint a gyűlés részleteiről jövő számunkban közlünk tudósítást.

— **Tanítóképző-intézeti tanárok gyűlése.** A tanszerkiállítás alkalmából városunkban lefolyt gyűlések közül közvetlenül érdekel bennünket a tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületének nagy választmányi gyűlése is, mely f. hó 20. napján a városháza nagytermében folytatólag a főiskola gyűléstermében *Péterfy Sándor* budapesti tanár elnöke alatt tartott. A gyűlésen résztvevő tagok száma 25—30 között váltakozott, érdeklődők, tanügybarátok száma jóval nagyobb; utóbbiak között láttuk főtiszt. Kiss Áron püspök urat, a városi hatóság részéről Vértessy Lajos főjegyző urat. Az értekezlet jellegű választmányi gyűlésnek fő tárgyát a kegyeletes megemlékezés képezte. Első sorban *Joó István* debreczeni kép. igazgató „*Felméri Lajos*”-ról tartott a hallgatók egyező véleménye szerint klasszikus szabású emlékbeszédet, melyben különösen az elhunyt tudós két nagy munkáját: „Az iskolázás jelene Angliában” című páratlan monografiáját, s „A nevelés-tudomány kézikönyvé”-t, a nemzeti nevelés e kiváló művét behatóan ismerteti, utóbbi különösen részleteiben is méltatja, melyen járó bírálati észrevételeivel teljes világításba állítja, s — ha kell — helyreigazítja. Második helyen *Virág István* kalocsai tanítókép. tanár „*Szvorényi József*”-nek, a klasszicizmus és ékesszólás tudós professzorának emlékét újítja fel, sok érdekes, előttünk ismeretlen, jellemző adatot előadván az egyszerű, igénytelen nagy férfiú életéből a rendtársi kegyelet s az ifjú sziv és lélek egész melegével. További tárgyai voltak a gyűlésnek: *Krausz Sándor* temesvári tanár felolvasása a magyar nyelv tanításáról a nem magyar ajkú népiskolákban, s *Mohar József* znióvárjai tanár előadása a tanítóképző-intézetek elhelyezésénél irányadó elvekről; mindketten nagy szakismeretre s előtanulmányra valló biztossággal tárgyalták felvett tételeiket. — Végül az indítványok következtek:

1. A gyakorló iskolai tanítók fizetésének javítása. 2. A segédtanárok helyzetének megváltoztatása. (10—12 évre terjedő ideiglenességüknek csak szegény káplánjaink helyzetében találhatjuk párját.) 3. A közoktatásügyi kormányhoz felterjesztés arra nézve, hogy képezzei igazgatóvá jövőre csak rendes tanár neveztessek ki. 4. Ugyancsak felterjesztés egy tanítói könyvtár alapítására nézve, mely magában foglalja minden tudomány ágból azt, a mit egy értelmes, művelt tanítónak tudni, ismerni kell. Mindezen indítványok, kellő megvitatás után, tovább vitel végett az állandó választmány elé terjesztettek. A tárgyalások magasabb színvonalon tartásában kiváló érdeme van az elnök párját ritkító, tapintatos és bölcs vezetésének. Isten nevével bocsátjuk el további működéseik tűzhelyeihez szívesen fogadott vendégeinket, kiktől örömmel hallottuk, hogy városunkról, főiskolánkról kedvező benyomásokot nyerve távoznak el körünkől.

— **A hazai ev. ref. tanítók országos egyesülete** augusztus hó 20-án Józsa Pál kis-újszállási tanító elnöke alatt megalakult. A tanácskozást Kiss Áron püspök úr mint díszelnök imádsággal nyitotta meg, mire Simonffy Imre kir. tanácsos úgy is mint egyházi főgondnok, úgy is mint polgármester, lelkes szavakkal üdvözölte a nagy számmal egybeseregelt ref. tanítókat, a város és egyház nevében. A kezdetben még csak választmányi ülési tanácskozás avatott előadója Kiss Sándor komádi tanító meggyőzően indokolta az egyesülés célját és szükségességét, mire a jelenlevők az országos ev. ref. egyesületté alakulást határozatilag ki is mondták. Az alapszabály tervezetét pontról pontra letárgyalták, szövegezték s annak a konventhez és az illető miniszteriumokhoz megerősítés végett leendő felterjesztésével az újból megválasztott tisztikart megbízták. Elnök ismét Józsa P., jegyzők Kiss Sándor és Simon Károly, pénztáros Solyom Antal. A millennium alkalmára a hazai ev. ref. népnevelés történetét az egyesület megírta, a használatban forgott és forgó tankönyveket s zeneműveket összegyűjti s a kiállításon bemutatja. E célból külön bizottság küldetett ki: A tanácskozás méltóságát és súlyát nagyban emelte az, hogy a különböző tanítótestületek képviselőin kívül a helybeli lelkészi kar s nagyszámú intelligens közönség is volt jelen, zsufolásig megtöltve az egyház nagy gyűléstermét. Az egyesületnek virágozást, szép jövőt kívánunk.

— **Iskolai értesítés.** A debreczeni ev. ref. főgymnasiumban a beiratások szept. 1—8. napjain d. e. 9—12 óra közt tartatnak. A 4 első napon csak prot. vallásuak jelentkezhetnek, a többi napokon más vallásuak is fölvetetnek, ha a növendékek létszáma megengedi. A tanintézetbe újonnan lépő tanulók iskolai, születési és himlőoltási bizonyítványaikkal tartoznak jelentkezni. A javító, pót- és magánvizsgálatok szept. 1—5 napjain délután tartatnak, a magánvizsgálatok írásbeli része ugyanezen napokon délelőtt leend. A javító és pótló érettségi vizsgálatok írásbeli része szept. 2—6 napjain, a szóbeli része szept. 7—8 napjain fog megtartatni. Jelentkezni lehet a teljes érettségi vizsgálatra aug. 31-ig, pusztán a szóbeli vagy javító érettségi vizsgálatra szept. 5-ig bezárólag. Az igazgatóság.

— **A debreczeni orvosok** felolvasási ciklust rendeztek a tanszerkiállítással kapcsolatban, az iskolai egészségügy nagyfontosságú kérdéseiről. E felolvasások a kereskedelmi akadémia II. emeleti egyik termében tartattak s külön könyvecskében már meg is jelentek és

kaphatók a kiállítás irodájában s pénztárainál. Ára 20 kr. Nagyon melegen ajánljuk e füzetet a nagyközönség, a szülők, a tanárok, tanítók s általában az iskolaügy barátainak figyelmébe.

TARTALOMJEGYZÉK: A debreczeni jogakadémia kiegészítése. B. L. — Tárca: A Zsidókhöz írt levél kritikai és bibliai theologiai szempontból. — Tanügy: Tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk gymnasiumainak felügyelete. Futó Mihály. — Elnöki megnyitó beszéd. Kovács Lajos. — Iskolai értesítők. — Irodalom. — Különfélék. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

Dr. ERDŐS JÓZSEF és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

A *túrkevei* ev. ref. egyház másodízben hirdet pályázatot a következő tanítói állásra:

I. Egy rendes fitanítói állásra. Javadalom: 600 frt. Kötelesség: a III-ik fosztály vezetése.

II. Egy rendes *nőtanítói* állomásra. Javadalom: 400 frt, 75 frt lakbér, s a női kézimunka tanításáért ha arra képesítve van: 60 frt, összesen 535 frt. Kötelesség: két alsó leányosztály tanítása.

III. Egy id. fitanítói állomásra. Javadalom: 400 frt; mely állandósítás esetén 600 frtra emeltetik. Kötelesség a II-ik fosztály tanítása.

Megválasztandók egy év múlva állandósíthatók. Meghosszabított pályázati határidő f. évi szept. 5-ike, a mely napra a kellően felszerelt pályázati kérvények alulirothoz küldendők.

Turkeve, 1894. aug. 19.

Szabó Sándor,

ev. ref. lelkész.

Pályázat.

A *karczagi* ev. ref. gymnasiumnál az V. osztály megnyitása alkalmából egy tanári állásra pályázat hirdettetik. E tanszékkal a természetrajz, illetőleg a geometria tanítása van összekötve. Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanárjelöltek.

Heti óraszám 20–22.

Ha okleveles tanár választatik, ez idő szerint 1000 frt törzsfizetést s 200 frt lakáspénzt kap, helyettes tanár javadalmazása 800 frt. A fizetést az egyház pénztára évnegyedenként előre eszközli.

A megválasztott oklev. tanár egy évi sikeres működés után véglegesítettén, kötelezett tagja a tiszántúli ev. ref. illetőleg az országos tanári nyugdíjintézetnek, melybe a fentartó testület belépett.

A helyettes tanárként alkalmazott, oklevele megszerzése után nyomban rendes tanári fizetést kap.

Az állás f. évi szeptember 10-én elfoglalandó.

A pályázók folyamodványukat életkoruk, tanulmányaik s a véderőhöz való viszonyukra vonatkozó okmányaik kíséretében f. évi szeptember hó 5-ig alulirothoz küldjék be.

Karczag, 1894. aug. 20.

Hajnal Elek,

a gymn. igazg. tanács elnöke.

1–2

Pályázat.

A *kis-újszállási* államilag segélyezett ev. reform. főgymn. igazgató tanácsa a következő rendes tanszékekre hirdet pályázatot:

1. Ó-classica-philologia.

2. Rajz és szépírás.

3. Pályázatot hirdet továbbá egy helyettes tanári tanszékre, a nyelvészeti szakcsoportra. Csak ev. reform. vallásúak pályázhatnak. A megválasztottak mind addig, míg az orsz. tanári nyugdíj életbe nem lép, a tiszántúli ev. reform. középiskolai tanári nyugdíj és gyámin-tézetnek köteles tagjai lesznek.

Oklevéllel nem bíró tanárjelöltek is pályázhatnak, mely esetben mint helyettes tanárok nyernek alkalmazást, helyettes tanári fizetéssel.

Az ó-classica-philológiai tanár fizetése 1200, azaz egyezerkétszáz frt (2400 korona) 200, azaz kétszáz frt lakpénz (400 korona) és négy ízben 50-50 frt (100 korona) ötödéves pótlék. A rajz és szépírás tanár fizetése 1000 frt, azaz egy ezer frt (2000 korona) és 200 azaz kétszáz frt (400 korona) lakpénz és korpótlék.

A helyettes tanár fizetése 800, azaz nyolczszáz frt (1600 korona).

A megválasztott s megerősített tanárok tanszékeiket székfoglaló értekezéssel tartoznak elfoglalni.

A pályázók az igazgatótanács elnökéhez címzett folyamodványaikat legkésőbb *folyó évi szeptember 1-ig* az alulirott elnökségnél nyujtsák be.

E folyamodványukban életkoruk, vallásuk családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyaik, képesítésük, eddigi netáni alkalmazásuk okmányaikkal igazolandók.

A kinevezett vagy megválasztott, folyó évi szeptember hó 6-ik napján tartozik hivatalát elfoglalni, s szükségeseten köteles más rokontantárgyakat is túlterheltségének kikerülésével előadni.

Kelt Kis-Újszálláson az ev. reform. főgymn. igazgatótanácsnak 1894. évi augusztus hó 20-án tartott ülésében.

Gulyás Lajos,

ev. ref. lelkész, ig. tan. elnök.